

Реферат на тему: "Аналіз повісті "Кайдашева сім'я" Івана Нечуя- Левицького"

Іван Нечуй-Левицький

В розмові синів Кайдаша про можливе одруження Карпа, в яку втручається і старий Омелько, намічається той конфлікт між батьком і синами, що далі набере більшого розвитку і стане складовою частиною основного конфлікту твору Тут частково подається зав'язка, яка завершується в другому розділі, а саме: одруження Карпа. Розвиток дії у повісті складається з послідовного, хронологічного викладу подій життя селянської родини: одруження синів, сутички в сім'ї, розшуки Меланки, пияцтво і смерть Кайдаша, розподіл спадщини тощо. Щодо кульмінації, то дехто вважає, що її нема в повісті. На нашу думку, кульмінацію можна все-таки визначити, а саме: сутичка Мотрі з Кайдашихою, внаслідок якої свекруха позбулася правого ока.

Розв'язка твору — примирення двох сімей після того, як всохла груша — причина багатьох сварок. "Діло з грушею скінчилося несподівано. Груша всохла і дві сім'ї помирилися. В обох садибах настала мирнота й тиша".

Так закінчується повість у другій редакції. В першому ж виданні була така кінцівка: "Діло з грушею не скінчилося і досі. А груша все розростається І вшир і вгору та родить дуже рясно, неначе зумисне дражниться з Кайдашами та їх жінками, а здорові, як горнята, груші й досі дратують малих Лаврінових та Карпових дітей".

У першому варіанті розв'язка твору була інша, більш реалістична: життя двох сімей залишається незмінним, бо і соціальні умови зостаються ті ж самі.

Сюжет повісті нескладний — загострення взаємин у сім'ї Кайдашів у міру того, як дорослі сини створюють свої родини, влаштовують побут, борсаючись на невеличкому шматку батькового поля і городу, не маючи змоги поліпшити своє економічне становище.

Не миряться молоді з старими (сини з батьками, невістки з свекрухою, невістки між собою). Сім'я повністю, навіть з дітьми втягуються у ворожнечу, сваряться постійно за повсякденні дріб'язки: мотовило, кухоль, сувій полотна Але найгостріші сутички відбуваються, звичайно, за землю, за худобу.

Коли йдеться про старше покоління, на яке ще панщина поклала свій "напечаток", а новий соціально-економічний уклад дрібного землеволодіння тільки завершив формування типу трудівника і водночас дрібного власника, індивідуаліста. Такі Омелько і Маруся Кайдаші, характери, які вимальовуються сформованими і розкриваються в міру розвитку дій. У повісті "Кайдашева сім'я" Нечуй-Левицький досяг високої майстерності у створенні глибоко індивідуальних характерів.

Омелько — працьовитий селянин, виснажений панщиною. У нього здорові, загорілі, жилаві руки, сухорляве і бліде обличчя. Ставши хазяїном, Кайдаш продовжує багато

працювати. Набожність уживається в ньому з пияцтвом. Нерідко з церкви він звертав у шинок запивати "Давнє панщане горе". Письменник майстерно передає, як втрачається межа між виявами забобонності Кайдата і хворобливого стану його психіки від постійного перепою. Такий Кайдаш не смішний, а викликає глибоке співчуття. Його слабості Нечуй-Левицький пояснює соціальними факторами, хоча й не наголошує на них, а зосереджується на розкритті самого характеру в його індивідуальних виявленнях.

Інша індивідуальність розкривається в образі Марусі. Письменник спочатку змальовує портрет Кайдашихи, а потім докладно розкриває її внутрішній світ, поведінку, вчинки.

Письменник-реаліст показав, що не все в образі Кайдашихи було негативним. Вона була працювитою, вміла майстерно куховарити, любила ??????????????????, егоїстичною, злою, лицемірною, заздрісною.

"Маруся Кайдашиха замолоду довго служила у дворі, у пана, куди її взяли дівкою. Вона вміла дуже добре куховарити і ще й тепер її брали до панів за куховарку на весілля. на хрестини та на храми. Вона довго терлась коло панів і набралась од них трохи панства.. До природної звичайності української селянки у неї пристало щось дуже солодке, аж нудне. Але як тільки вона трохи сердилась, з не! спадала та солодка луска і вона лаялась і кричала на весь рот. Маруся була сердита".

Отже, вплив панів зробив її такою. Показуючи як вона наслідує панів у ставленні до невісток, автор не дарма вживає таке влучне порівняння: "Вона стояла над душею у Мотрі, наче осавула на панщині, а сама не бралась і за холодну воду".

Перехід від лицемірства, улесливості до гніву — також риса, яку Кайдашиха запозичила у панів: "Минув тиждень Кайдашиха перестала звати Мотрю серденьком і вже орудувала нею, наче наймичкою"

Це відбивається в її мові. Спочатку вона називає Мотрю "моя дитина", "моє серце", "моя доню". Пізніше, коли між ними почалися сварки, її мова вже інша: "Постривай же ти, суко. Скручу я голову твоєму півневі".

Перед сусідами вона може знеславити свою невістку, перебільшуючи її провину, або просто вигадуючи щось від себе. Так на запитання куми чи роботяща її невістка Мотря, Кайдашиха відповіла: "Хліб їсти добре тямить". Це після того, як вся хатня робота була перекладена на плечі невістки.

Заводієм всіх сварок у сім'ї, всієї колотнечі була насамперед Кайдашиха. І в час сварок вона потрапляла водночас у смішне і сумне становище. Так, під час однієї "баталії" за горшки Мотря вибила свекрусі око. А читачі не співчують їй, бо сварка, що довела її до каліцтва була почата Кайдашихою. Селяни прозвали її видроокою. Цим письменник також надав рис чіткої окресленості персонажам. На образі цієї егоїстичної жінки показано, як морально занепадає людина в умовах дрібної власності, безпросвітної темряви і ворожнечі.

Характери синів Кайдаша формуються в інший час, тому в них немає тієї забитості й приниженості, що в їх батька. Старший Кайдашенко гордий, насмішуватий,

вередливий, сердитий. "Він був чоловік гордий, упертий, не любив нікому кланятись. навіть рідному батькові", — підкреслює автор. Карпо вимальовується як соціальний тип дрібного власника, який прагне зміцнити своє невелике господарство, але не має змоги. У стосунках навіть з близькими він егоїст, індивідуаліст, що дбає лише про свій власний інтерес, не рахуючись ні з ким. Не випадково односельці саме його обирають за десяцького, мотивуючи: "Карпо чоловік гордий та жорстокий, з нього буде добрий сіпака".

На відміну від брата, Лаврін добрий, м'який, поетичний. Коли у Карпа лице неласкаве, очі сердиті, у Лавріна — "веселі, сині, як небо, очі світилися привітно і ласкаво". У розмові з Карпом про дівчат він у кожній виділяє привабливі риси, виявляє доброзичливість до оточуючого світу. Йому властиве почуття гумору. Парубком він не бере участі у сімейних сварках, а своє ставлення виявляє у жартах: то зліпив коник з глевкого хліба, спеченого Мотрею, то жартівливо плюнув на купку буряків і квасолі, коли Мотря кинула миску з борщем під ноги свекрусі. Закоханий у Меланку він освідчується, думає й говорить словами пісні: "Брови чорні, очі карі — любо подивитися; личко як калина, а як гляне, засміється, в мене серце в'яне", "Як з нею не оженюся, то в Росі утоплюся" та ін.

Але нове становище в сім'ї після одруження вносить свої корективи. Прагнення хазяйнувати самостійно призводить до конфлікту з батьком. Лаврін не може обминути і сімейних чвар. Він не поступається братові грушею, сподіваючись продавати щороку груші і брати гроші. Такі міркування й поведінка Лавріна свідчать про ті безумовні зміни, яких він зазнав, пристосовуючись до умов дрібновласницького побуту.

Мотря розумна, вродлива і чепурна жінка. Фізично здорова вона любила працю. "Діло ніби горіло в Мотриних руках, каже автор.

Довгий час вона змовчувала свекрусі, виявляючи свою чемність. І лише тоді як відчула себе не господинею, а наймичкою в Кайдашів, її терпець увірвався. Захищаючи свою людську гідність, щоб "не з'їла свекруха, люта змія, вік молоденький", Мотря далі все більше втрачає почуття міри.

Вона стає сварливою і жорстокою людиною, якав сімейних суперечках не зупиняється ні перед чим. За це від свекрухи вона одержала прізвисько "бендерська чума".

Після трагедії з оком Кайдашихи селяни кепкували з Мотрі як з лютої жінки. Коли обирали Карпа десяцьким, дехто в жарт радив обрати Мотрю, а інші відповідали: "Не можна, вона повибиває всім бабам очі".

Мова Мотрі також відзначається грубістю, сповнена образливих слів і лайливих дотепів. Відчуваючи свою зверхність над Мелашкою, вона і розмовляє з нею нечемно і образливо: "Не мети до порога, бо візьму тебе за шию, як кішку, та натовчу мордою в сміття"...

Часто своїми словами Мотря намагалася не тільки образити, а ще й викликати на суперечку Кайдашиху. З такою метою вона співала пісню:

Коли б мені господь поміг

Свекрухи діждати,
Заставила б стару суку
Халандри скакати.

Мелашка в порівнянні з іншими персонажами має чи не найбільше позитивних рис. Протягом усього твору автор співчуває героїні, змальовує її привабливими, теплими барвами.

На відміну від Мотрі, Мелашка походить з убогої сім'ї, для неї навіть звичайна простора хата Кайдашів здалася раєм. В поведінці і в мові Мелашки підкреслюється привітність і лагідність. Письменник говорить, що "Мелашка була з поетичною душею, з ласкавим серцем. Часом вона в своїй розмові несамохіть вкидала слова пісень".

Контрастом до цього зображені умови, в яких виростала Мелашка. Щоб показати бідність Балашів, Нечуй-Левицький подає такі деталі, як похилена стара хата, купа дітей, біля яких третяся обстрижена од голови до самого хвоста кішка, хліб "чорний як земля, глевкий та несмачний". Тяжке життя випало на долю Мелашки і в свекрухи, яка поводить з нею, мов з наймичкою, а "словами бє гірше, ніж кулаками". Свекруха не пускала її навіть у неділю на побачення з батьками, Мелашка відчувала себе в неї невірницею.

Спокійна вдачею, Мелашка терпляче зносить всі образи від свекрухи і Мотрі: "В хаті гризла свекруха, в сінях та надворі стерегла її Мотря".

Потрапивши до Києва, Мелашка вирішує залишитися там, щоб пожити на волі, хоча тяжко переживає розлуку з чоловіком. Ця невдала втеча кінчається тим, що Мелашка повертається в сім'ю сварливої Кайдашихи і починає навчатись у неї грубого поводження з людьми.

Але й тепер, в умовах родинної колотнечі, Мелашка далеко стриманіша, ніж Мотря. Поступово Мелашка переймає звички, лайливу мову, грубість, що існували в сім'ї Кайдашів. Наприклад, коли Мотря за бідне походження називає її дітей старцями, Мелашка відповідає: "Брешеш, брешеш, як стара собака. Та й брехати добре не вмієш. У тебе до того розуму та хисту нема".

За стилем "Кайдашева сім'я" належить до кращих гумористично-сатиричних творів.

Під гумором ми розуміємо такий прийом у художньому творі, чи спосіб розповіді, коли окремі явища, вчинки, поведінка людей зображується в смішному, жартівливому тоні. Засобом гумору часто викриваються окремі вади і недоліки в житті.

Сатира — це гнівне осудження в творі явищ суспільного і особистого життя. Сатиричні образи, як правило, викликають у читача почуття обурення і огиди до негативних явищ життя, зображених у творі.

В повісті "Кайдашева сім'я" Нечуй-Левицький виявив себе майстерним гумористом і визначним сатириком, викривачем негативних явищ життя селянства за капіталізму.

Розкриваючи трагедію цього життя в умовах темноти і безкультурності, в цареві нікчемної боротьби за дрібну власність, Нечуй-Левицький зумів показати оновний конфлікт повісті, використавши сміх.

Але це сміх не заради сміху. Ніде нема глузування з героїв. Навпаки, автор співчуває своїм персонажам, серед негативного хоче підкреслити і щось позитивне. Сміхом крізь сльози звучать окремі місця твору.

У творі Нечуя-Левицького як сатира, так і гумор служать засобом викриття більших чи дрібніших вад у людському житті. Досконало знаючи народний гумор, Нечуй-Левицький широко користується ним у повісті. Пригадаймо такі гумористичні картини, як прихід Кайдаша з шинку в першому розділі, сутички Кайдашихи з невістками, показ набожності баби Палажки та ін. Навіть окремі описи сповнені сміху, дотепності, наприклад: "В хаті стало тихо, тільки борщ бризкав вряди годи здоровими бульками, неначе старий дід гарчав, а густа каша ніби стогнала в горшку, піднімаючи затужавілий вершок угору..."

Але не завжди "смішні" картини в повісті здаються смішними. Часто гумористичні картини переходять у сатиру, в гостре осудження умов капіталістичної дійсності. Так, Нечуй-Левицький сатиричне викриває дрібновласницьку обмеженість молодих Кайдашів, які відмовляються розкопувати горба на користь собі і громаді, гостро висміює забобонність Кайдаша і знахарські здібності баби Палажки, осуджує жорстокість Кайдашихи, особливо у поводженні з Мелашкою, і хижацьку поведінку Мотрі у стосунках з свекрухою.

Повість "Кайдашева сім'я" увійшла в історію української літератури, як соціально-побутовий твір, в якому автор змалював реалістичні образи селян 2 пол. XIX ст., виявив себе майстром художнього слова.

Живучи у межах царської Росії, перебуваючи під тиском драконівських Валуєвського циркуляру (1863) і Енського акту (1867), які зводили роль української мови до "наречія" і юридичне давали підстави навіть національне — культурні змагання трактувати як злочинний політичний сепаратизм, Нечуй — Левицький вважав конче необхідним розвивати національну самосвідомість народу. Фольклор та історія України для письменника на все життя лишилися невичерпним джерелом роздумів, не випадково у його творах зустрічаємось з історичними рефлексіями героїв.

Немалий інтерес становить історична проза Нечуя-Левицького. Письменник вважав, що саме художні твори на теми з історичного минулого здатні викликати живий, непідробний інтерес ширших верств до свого минулого.

В історичному романі "Князь Єремія Вишнівецький" і "Гетьман Іван Виговський" письменник пробував осмислити на матеріалі з життя української інтелігенції проблему духовного конформізму людини, соціальної нівеляції особистості.

Нечуй-Левицький у своїй творчості неодноразово згадував про покатоличених нащадків колишніх українських родів, які вміють тільки дбати про свої достатки та розкоті життя й знають тільки культуру... розкоші та блиску великопанського світового життя, та й годі". Письменник серцем і розумом відчував обездуховлюючу сутність існування людини, яка, не засвоївши культурних, духовних традицій власного народу, і в культурі панівної нації бачить лише ті пласти, які захоплюють її своєю позірною ефективністю і розвивають егоїстичні устремління.

У центрі роману "Князь Єремія Вишнівецький" історичні події сер. XVII ст., коли досі могутня Річ Посполита, поширюючи соціальний і національний релігійний гніт на східних окраїнах, передусім на Україні, Викликала там рішучий спротив народних мас. Повстання Северина Наливайка, Якова Остряниці віщували наближення всенародної Визвольної війни 1648 р., яка захитала підвалини Польської держави. Численні магнати: Вишнівецькі, Потоцькі, Радзивілли, Занойські своєрідні "королята", як їх називали родові шляхтичі, прагнули вогнем і мечем закріпити своє панування, колонізаційну політику полонізації і покатоличення українського і білоруського народу. Що рухало ними — спрага влади, бажання бути на вершечку слави чи прагнення будь-що довести свою відданість Королі, реабілітувати свою корінну непольськість. Потреба в акціях історичного масштабу чи владний інстинкт самозбереження? Якусь однозначну відповідь дати на ці питання важко, особливо коли згадати, що Україна XVI—XVII ст. була осередком стратегічних інтересів різних держав, своєрідним містком між Сходом і Заходом. Нечуя-Левицького вабили не стільки історіософські проблеми, скільки створення образу людини, яку він іменував "одступником", "перевертнем".

Звернувшись до відтворення історичних подій за королювання польської династії Вазів, Нечуй-Левицький веде читача в єзуїтську колегію у Львові і в магнатський палац над Сулою, у варшавські замки і в міщанську оселю, на політичній безневинній кров'ю майдани Немирова і на поле битви над Пилявкою... Широке тло роману дає можливість уявити собі настрої різних соціальних верств Польщі і України, відчувати ту прірву, яку поступово виконував Єремія Вишнівецький між собою і власним народом.

Сюжетна лінія роману досить уроста. Вона символізує поступове входження внука знаменитого Байди Вишнівецького у великосвітське коло і долі безпосередньо його війну із сірою та козацькими повстанцями, що сприймається ним як можливість утвердити себе на важливих ролях у Польській державі. Уже на перших сторінках твору юний Єремія постає людиною, яка не терпить чужої опіки, вищих за себе і яка у зовнішній поведінці з челядниками десь на споді приховує потайне глузування з них. Навчання у єзуїтській колегії ще дужче розвинуто гордовитість і пиху молодого князя, переконавши його у власній месіанській місії навіть силою навертати "темну українську масу", "тих темних товаряк" до католицизму, до Польщі і польської мови. Пізніше перебування за кордоном, у Європі, "без міри вищої в усьому і за Польщу, і за Україну" заставило його гостро критичним поглядом придивитись до способу життя своїх ушлявлених і багатих предків, київський палац яких тепер видався йому чистісінькою конурою. Відтоді Єремія намагався у всіх своїх заходах, в тому числі і найжорстокіших, зужити славу на всю Україну: руйнував і палив, неначе татарська або давня монгольська орда".

Честолюбні плани Вишнівецького найвиразніше виступають у його внутрішніх монологів, тут виявляється його цілковита згода з оцінкою Польщі як "раю для дворян, пекла для селян".

Навіть у виборі майбутньої дружини Гризельди Замойської Вишнівецький керується думкою, наскільки та пара сприятиме його славі. А одружившись з нею,

прагне зробити її своїм спільником, щоб витравити навколо "той дурний хлопський давній саморід", правда, десь інтуїтивно Гризельда відчуває відсутність у чоловіка гарячого почуття, його любов вона порівнює з холодним залізом, можна було б гадати, що захопившись удовою Тодозею Світайлихою, князь переживатиме своєрідне випробування щасливим почуттям. Та й воно має явний відтінок егоцентризму. "Не будеш до мене ходити та мене любити, я пошматую тебе, щоб твоя краса нікому не досталась вівки вічні" — така настирність Єремії принципово різниться від самозреченого кохання молодої козачки, яка у цій складній ситуації, люблячи, прагне зберегти гідність вільної людини, а не перетворитись на відому всім панську коханку.

Історія нерівного і трудного кохання Вишнівецького і Тодози є художнім здобутком автора. Вона дозволила рельєфніше змалювати головного героя, ширше ввести тему народу у художню оповідь. Внутрішня драма жінки, яка мимоволі полюбила відвертого ворога козаків і мучиться в пошуках виходу між жагучим почуттям кохання і обов'язком патріотки, змальована переконливо. Тодозя знає про реальну дату нападу козаків на місто, вона жде його і водночас на може допустити загибелі Гризельди Вишнівецької із сином, її вчинок служить підтвердженням ідеї незнищенності, гуманної сутності народу, його великодушності.

Написаний на історичну тему, роман виявляв суперечності давньоукраїнської дійсності і водночас був проекцією реальних польсько-українських взаємин 2 пол. XIX ст.

Досі все, що не робив "великодушний" Єремія, сходило йому з рук і приносило приємну для нього поголоску: загарбання маєтності сусіда, кепкування з навколишньої знаті чи дивовижна поїздка саньми улітку по дорозі, суціль усипаній сіллю. Незважаючи на всю свою заповзятливість і пиху, Вишневецький своїм гострим розумом відчуває силу козацької ненависті до панства. Чутки про нове повстання і рішучу перемогу козаків під Жовтими Водами вивело його з рівноваги і по-справжньому налякали. Кидаючись кожного разу в новий бій проти повстанців, Єремія Вишнівецький відчував, що його дорога до тріумфу перепинена не стільки королем чи вельможними магнатами-суперниками, скільки страшною народною й козацькою силою, котру він ненавидів більш за все на світі. Талановитий воєначальник, він, однак, не може вплинути на хід подій, бо правда не за ним і не за його військом, яке йшло у битву, як на банкет, а за простими українськими козаками і селянами, здатними битись з ворогом на смерть за свободу. Не випадково у сновидіннях— мареннях постають перед Єремією картини власного розбою, хворе сумління каменем лягає на його душу.

У заключному розділі роману головна роль належить не Єремії, а повсталому народові. Виразник прогресивних переконань Богдан Хмельницький надсилає до ворожого табору лист з пропозицією миру, з побажанням не проливати братньої крові. Багато хто із шляхти згоден був зробити крок на зустріч. Та така гадка, як пропозиція Б. Хмельницького, видалася Вишнівецькому підступною. Крок до згоди не було зроблено.

В стилі народних дум говорить Нечуй-Левицький про нелегку козацьку перемогу

над ворогами, висловлюючи щирий жаль про безславну загибель цвіту польської шляхти. Виставляючи себе за взірць всієї України, вони були фактично "сліпі проводирі, за котрими Україна не пішла слідком і зреклася їх, як своїх ворогів". Така доля Вишнівцевського, життя і талант якого, величезна енергія були присвячені фальшивій ідеї. Прагнучи до неподільної влади над людьми, постійно доводячи право па це збагачення деспотією герой роману не здобув очікуваної слави.

Вся структура художнього зображення, логіка розвитку центрального персонажа свідчать про неприйняття автором самодостатнього насильства над народом і над собою, навіть у Визвольній війні 1654р. він бачить невиправдані втрати для обох народів.

Розуміння соціальної і психологічної природи "перекинчества", побуту, звичаїв, моралі XVII ст. дозволило Нечую-Левицькому створити цікавий твір, який дав йому поштовх для подальшого опрацювання історичних сюжетів.

Цінність літературної спадщини Нечуя-Левицького полягає у реалістичному зображенні тієї епохи, в яку жив письменник. У творах письменника показані духовні багатства народу, висловлена любов автора до простого люду, віра в його сили, а також непримиренність до гноблення, до приниження людської гідності.

І.Нечуй-Левицький широко і різнобічне змалював життя різних верств населення в минулому столітті. Життя кріпаків і звільнених селян, чимало вражень для його творчості.

Після семирічного вчителювання в м. Польщі Левицький переїжджає на роботу до Кишинівської чоловічої гімназії. Причини переїзду полягали очевидно в демократичній діяльності, в громадській сміливості учителя гімназії.

Седлецька жіноча гімназія для греко-уніатів, тобто для українців, була непоганим ґрунтом для посів тих зерен, що западають у юні голови вихованок, щоб урожайно зродитися новини думками. Відстоюючи інтереси народу, Левицький висловлювався за соціальні і національні права українців, читав власні твори гімназисткам. А в цей час заборона української мови продовжувала діяти і посилюватися всюди.

Переїхавши в 1873р. до Кишинева, Левицький почав працювати класним наставником першої чоловічої гімназії і викладачем російської мови і літератури, старослов'янської і латинської мов та логіки.

Дванадцять років віддав педагог Левицький навчанню і вихованню гімназичної молоді в Кишиневі. Він прагнув прищепити своїм вихованцям любов до словесності, до граматично правильного письма і художнього слова. Сумлінно виконував обов'язки класного вихователя, любив дітей.

Разом з тим це був час найвищого творчого піднесення для письменника. Тут створені найкращі полотна :Повісті "Микола Джеря", "Бурлачка ", "Кайдашева сім'я", а також "Баба Параска та баба Палажка ", "Чортяча спокуса."

Не припиняє він і громадської діяльності, початої в Седлеці. Перша Кишинівська чоловіча гімназія, що була відкрита 1833 р. стала тим культурним осередком Молдавії, де найбільше групувалась передова інтелігенція. Серед демократично настроєної

молоді виявляв свою активність І. Нечуй-Левицький. Крім читання своїх творів він виступав з доповідями і рефератами на літературні і суспільні теми, відверто виголошував думки, спрямовані проти політики царизму. Зростає популярність Нечуя-Левицького як письменника, разом з тим він впадає в око поліції і жандармерії і за ним встановлюється таємний нагляд.

Очевидно жандармський догляд порушив плани письменника і змусив його у 47 років залишити вчительську роботу. Другою причиною ранньої відставки Левицького був стан його здоров'я.

Відомо, що в письменника виявилася шлункова хвороба, і в лютому 1848 року він звертається з заявою до директора гімназії про дозвіл на виїзд до Австрії лікуватися мінеральними водами.

Віддавши 21 рік благородній праці вчителя і вихователя Нечуй-Левицький у 1885 р. подав у відставку і перейшов цілком на літературну роботу. Постійним місцем проживання він обрав Київ. Тут були написані історичний роман "Князь Єремія Вишнівецький" і "Гетьман Іван Виговський", повість "Пропащі", "Над Чорним морем", "Навіжена" багато оповідань єдиний в усій імперії український журнал.

Перші несміливі спроби письменника припадають на студентські роки. І тому, що вони залишилися спробами, письменник не згадує про них. Лише в одному з варіантів автобіографії говориться: "Ще будучи в Київській академії, я почав писати народні повісті для "Основи". "Основа" перестала виходити, і я покинув початок тієї повісті і загубив його". Закінчивши в 1865 р. духовну академію із званням магістра богослов'я І. С. Л. порушив родинну традицію і служителем церкви не став. Де була його громадянська мужність — відкинути духовний чин, здобутий багаторічним навчанням, і задовольнитися скромною професією учителя-словесника. Свою педагогічну діяльність після академії він почав того ж року в Полтавській духовній семінарії, ставши викладачем російської словесності (тобто мови і літератури). З'явилися деякі можливості взятися за творче перо. Це був час, коли діяв неймовірно жорстокий циркуляр царського міністра Валуєва про заборону не лише писати, але й розмовляти українською мовою.

З цієї причини друкувати свої твори йому довелося за межами царської Росії, в Галичині. Перша повість "Дві московки" була надрукована 1868р. у Львівському журналі "Правда", де пізніше з'явилися й інші твори І. Нечуя, як назвав себе І. С. Левицький.

Полтавський період життя, де вперше Левицькому посміхнулася муза, швидко закінчився. Справа в тому, що матеріальні умови вчителів семінарії були погані, деякі викладачі навіть голодували. У Левицького заробітна плата була всього 250 крб. на рік, що ніяк не могло забезпечити нормального життя. Крім того, письменник знав, що його будуть переслідувати за писання творів українською мовою. Це навело його на думку залишити семінарію і перейти в гімназію та кудись далі, на околицю царської імперії. Такою околицею була Польща.

Перехід з духовного закладу в світську гімназію (з додатковим складанням

екзаменів) свідчив про остаточний розрив Левицького з кар'єрою духівника. Одержавши 1866р. призначення в жіночу гімназію м. Каліш, Левицький переїжджає туди і стає викладачем російської мови і літератури, історії і географії Росії.

Через рік, відчувши деякий відрив від рідного середовища, Левицький попросився перевести його в м.Білу, де жило українське населення. Але за відсутністю там відповідної вакансії Левицького 1867р. було переведено вчителювати до Селдецької жіночої гімназії. Роки педагогічної діяльності в Каліш і Седлеці були для Нечуя-Левицького періодом дальшого творчого піднесення.

Тут були написані "Рибалка Панас Круть", "Хмари", "Причепи" "Запорожці", перший варіант повісті "Микола Джеря" та ін. 1869 р. письменник здійснює подорож по Швейцарії.